

Duszpasterstwo kolejarzy
Parafia Miłosierdzia Bożego Zakopane Chramcówki.
Służba Bezpieczeństwa PRL wypowiada wojnę
św. Katarzynie Aleksandryjskiej.



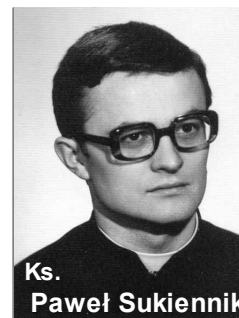
Święta Katarzyno,
kolejarze czczą Cię
jako patronkę.
Weź w opiekę ich trudną
i odpowiedzialną pracę,
pomagaj im w czujności,
aby dobrze służyli
swoim bliźnim.
Strzeż życia
i zdrowia podróżujących
i orędownictwem swoim
pomóż dojść
do ostateczności.
Amen¹

Św. Katarzyna Aleksandryjska, której kult w Polsce szerzy się od wczesnego średniowiecza, w ciągu wieków obarczona została szeregiem „obowiązków”. Jest m.in. patronką: studentów, młodzieży, filozofów i teologów a także szeregu zawodów. W całej Europie jest patronką kolejarzy.² Pamiętali o tym kolejarze „Solidarności” zakopiańskiego węzła PKP. Z ich inicjatywy – nawiązując do międzywojennej tradycji obchodów „Święta Kolejarzy” – 25 listopada 1981 r. (w dniu Patronki) w kościele Najświętszej Marii Panny Matki Zbawiciela (Zgromadzenia Księżów Salezjanów) odprawiono uroczystą Mszę św. w intencji kolejarzy.

Wprowadzenie stanu wojennego na dwa lata przerwało kontynuowanie tej inicjatywy.



Teren Chramcówek nie miał wtedy własnej parafii, wchodził w skład parafii **Miłosierdzia Bożego**. Msze św. odprawiane były w małej, drewnianej kaplicy wybudowanej w 1892 r. jako integralna część Zakładu Wodoleczniczego dr Andrzeja Chramca.³ Od tego czasu nastąpił jednak burzliwy rozwój sanatoriów, osiedli mieszkaniowych i wystarczająca kiedyś dla kuracjuszy Zakładu dr Chramca kaplica nie jest wystarczającą dla bieżących potrzeb duszpasterskich. Proboszcz, ks. Władysław Curzydło⁴ od lat planuje utworzenie tam odrębnej parafii. W 1984 r. deleguje dwu swoich wikarych - ks. Pawła Sukiennika⁵ i ks. Stanisława Skowronka⁶ - których zadaniem, prócz dotychczasowej, bieżącej pracy duszpasterskiej, jest zorganizowanie nowej



¹ www.kskp.szczecin.opoka.org.pl

² „Encyklopedia Katolicka” t. VIII, Lublin 2000

³ L. Długolecka, M. Pinkwart „Zakopane. Przewodnik historyczny” Warszawa 1988

⁴ ks. Władysław Curzydło - ur. 31.08.1919 r.; święcenia kapłańskie 28.02.1942 r., † 1.03.1989 r.

⁵ ks. Paweł Sukiennik - ur. 14.01.1950 Maniowy; święcenia kapłańskie 1974 r.; w latach 1979-1985 wikary w parafii Św. Rodziny Zakopane; w roku 1984 skierowany do zorganizowania par. na Chramcówkach w Zakopanem; aktualnie proboszcz parafii Niegowić

⁶ ks. Stanisław Skowronek - ur. w 1948 r. w Gozdowie k/Wrześni; święcenia kapłańskie 1976 r.; aktualnie proboszcz parafii Osielec

parafii. Zamieszkują na Os. Tatary. Są znani okolicznym mieszkańcom. Dzielią z nimi ich codzienne troski i nadzieje. Ks. Paweł Sukiennik m.in. był z posługą kapłańską w Ośrodkach Internowania, w Zależu i Kielcach - Piaski. Jak wspomina po latach **„Byłem przekonany, że tam gdzie są ludzie, tam powinien być i ksiądz. To, co tam poczułem jako młody ksiądz - poczucie wolności w więzieniu! - było dla mnie czymś niesamowitym.”**

Luźne początkowo spotkania były zalążkiem Duszpasterstwa Kolejarzy. W latach stanu wojennego samoorganizowanie się społeczeństwa w Polsce było czymś powszechnym. W Zakopanem szybko zorganizowało się środowisko nauczycielskie, a także medyczne. Próby zintegrowania podjęło też środowisko taksówkarzy - świadectwem ich związania z Kościołem może być ufundowanie dla kaplicy na Chramcówkach kielicha z podpisem „Na przekór kłamstwu i złu”.⁸

W **Duszpasterstwie Kolejarzy** uczestniczą pracownicy i emeryci PKP stacji Zakopane, Poronin, Biały Dunajec, Polskich Kolei Linowych oraz domów wypoczynkowych „Kolejarz” i „Siwarna”.

Stwarza to klimat sprzyjający podjęciu kontynuacji tradycyjnego, katolickiego świętowania „Dnia Kolejacza”. Kolejna Msza św. w tej intencji odprawiona została 25 listopada 1984 r. w kaplicy (nie było jeszcze obecnego kościoła) na Chramcówkach i na stałe weszła do kalendarza zakopiańskich kolejarzy.

Nie było zaskoczeniem dla ks. Sukiennika, gdy z początkiem 1985 r. przyszedł do niego emerytowany już pracownik PKP Franciszek Tarczoń⁹ z Nowego Targu wraz z kilkusobową grupą i zaproponował **ufundowanie do kaplicy obrazu ich Patronki – św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Namalowanie obrazu zlecono p. Wandzie Rzegocińskiej¹⁰**, pielęgniarce w przychodni PKP, znanej też z amatorskiej twórczości artystycznej. Obraz¹¹ poświęcony zostaje podczas kolejnej Mszy św. z okazji Dnia Patronki 25 listopada 1985 roku.

Dwa miesiące wcześniej zakopiański Dziekan ks. Władysław Curzydło, z parafii Najświętszej Rodziny zorganizował pielgrzymkę do Rzymu. Uczestniczyli w niej również kolejarze. Uczestnicy pielgrzymki w trakcie spotkania z Ojcem Świętym Janem Pawłem II poinformowali Go o „Solidarności” zakopiańskiej PKP i powstającym obrazie św. Katarzyny, prosząc o błogosławieństwo dla nich. Zmaterializowane w postaci stosownego dokumentu **„Błogosławieństwo”** przywiózł z Rzymu i przekazał kolejarzom na listopadowej Mszy św. ks. Stanisław Skowronek.



⁷ Relacja ks. Pawła Sukiennika z 13.09.2006 r.

⁸ Relacja ks. P. Sukiennika *ibidem*

⁹ Franciszek Tarczoń - ur. 25.06.1923 w Nowym Targu, † 6.03.1998 r.; wieloletni pracownik stacji PKP Nowy Targ

¹⁰ Wanda Rzegocińska, ur. 7.04.1930 r. w Krakowie, od dzieciństwa związana z Zakopanem; art. malarz amator, szereg wystaw; w roku 1980 zatrudniona jako pielęgniarka w Przychodni PKP w Zakopanem gdzie współorganizuje „S”; autorka obrazu św. Katarzyny w kościele pw. Miłosierdzia Bożego na Chramcówkach;

¹¹ olej na desce, format ok. 60x65 cm

Do Ojca Świętego przesłano podziękowanie wraz ze zdjęciem obrazu św. Katarzyny. Niedługo po tym jeden z zakopiańskich fotografów sporządził fotomontaż obrazu św. Katarzyny i „Błogosławieństwa” Ojca Świętego.

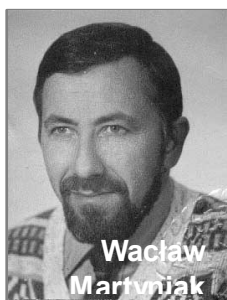
Postanowiono też, aby otrzymane od Ojca Świętego „Błogosławieństwo” przekazywać kolejno do poszczególnych grup fundatorów. Mając na uwadze poszanowanie tego dokumentu Wacław Martyniak, konsultując z proboszczem ks. Pawłem Sukiennikiem, opracował specjalny, związany z tym regulamin. Wtedy też rozpoczęto prowadzenie „**Kroniki obrazu ...**”¹²

Wspomniane wyżej zdjęcie-fotomontaż obrazu Patronki i „Błogosławieństwa” Ojca Świętego jest szeroko, (co najmniej kilkaset egzemplarzy!) kolportowane wśród kolejarzy. Wisi na ścianach w pomieszczeniach pracy PKP, PKL i „Polresu”.

Nie uchodzi to uwadze czujnej Podstawowej Organizacji Partyjnej (POP) PZPR przy stacji PKP z jej sekretarzem Czesławem Zadorą, której w sukurs przychodzi Komitet Miejski PZPR. Do akcji włączona zostaje Służba Bezpieczeństwa.

„Uzyskano źródłową informację (sprawdzoną), z której wynika, że wśród kolejarzy zatrudnionych na stacji PKP i PKL Zakopane (0A13NSZA) rozpowszechniane są zdjęcia będące fotomontażem obrazu św. Katarzyny i zdjęcia Papieża z dedykacją „Od Papieża dla zakopiańskich kolejarzy”. Zdjęcia te są wywieszane w szeregu pomieszczeniach PKP i in. w kasach „Polresu” i PKL. Wykonał je jeden z zakopiańskich fotografów.”¹³

18 lutego 1986 r. plut. Marek Wiśniowski¹⁴ sporządza meldunek założeniowy do sprawy operacyjnego sprawdzenia (sos) kryptonim „Katarzyna”.¹⁵ Przy rejestracji w WUSW w Nowym Sączu sos otrzymuje nr NS-14089. Sprawę nadzoruje Wydział VII Departament V MSW Warszawa. Uruchomiona, a raczej ponaglona, zostaje agentura. Jednym z nich jest zarejestrowany pod nr NS-9210 tajny współpracownik (tw.) ps. „Andrzej Stępień”.¹⁶



Dla SB oczywistym jest, że **głównym winowajcą jest Przewodniczący KZ „S” Wacław Martyniak¹⁷** (trzeba im przyznać, że nie mylą się!). Dokumenty SB dokładnie odnotowały, że to on był inicjatorem zamówienia fotomontażu, a zamówienia na zdjęcia zbierali: Janusz Olecko (sekretarz biura zawiadowcy stacji) i Stanisław Makula (prac. magazynu). **W. Martyniak jednak nie jest już pracownikiem stacji Zakopane.** Powszechnie stosowana była wówczas praktyka izolacji - osób stanowiących zagrożenie dla systemu PRL - od dotychczasowego środowiska pracy. Po zwolnieniu W. Martyniaka z internowania okazało się, że nie ma dla niego już miejsca na stacji PKP Zakopane. Otrzymał w związku z tym propozycję „nie do odrzucenia” i został przeniesiony do stacji PKP Poronin. Jego odwołanie od tej decyzji, nie miało szans na pozytywne załatwienie - co bez satysfakcji odnotowało SB. „... Po zwolnieniu z internowania przeniesiony został służbowo do stacji Poronin. Wnoszone odwołania od tej decyzji do PDOKP w Krakowie nie odniosły pozytywnego skutku w związku ze sprzeciwem KM PZPR w Zakopanem. Z wyżej przedstawionych materiałów wynika, że w/wym. wymaga systematycznej

¹² „Kronika obrazu św. Katarzyny poświęconego dnia 25.XI AD 1985 w kościele Miłosierdzia Bożego w Zakopanem”; zbiory Kazimierz Zubek

¹³ IPN Kr 033/787 k.10

¹⁴ Marek Wiśniowski - funkc. RUSW w Zakopanem; ur. 23.11.1957 r. w Grybowie, s. Stanisława; w latach 1978-80 prac. NZPS „Podhale” w Nowym Targu, od 1981 r. prac. huty Trzyniec (CSRS); z resortem Spraw Wewnętrznych związany od 1.07.1984 r.; od 06.1989 r. w stopniu ppor.; zwolniony skutkiem negatywnej decyzji komisji weryfikacyjnej - IPN Kr 0159/2879

¹⁵ IPN Kr 033/787 k.14

¹⁶ Marian Marciniak, tw. „Andrzej Stępień”; ur. 16.07.1956 Zakopane, Z-ca Przewodniczącego KZ „S” PKP; pozyskany 15.XII.1981 r. przez ppor. Marka Rafałowskiego jako kontakt operacyjny (ko), w lipcu 1982 r. przeszerzegowany do kategorii tajnego współpracownika (tw.); współpraca - z różnym natężeniem - do końca istnienia PRL; oficerami prowadzącymi byli kolejno: kpt. A. Michalski, plut. M. Wiśniowski, kpt. A. Szczepański; wynagradzany pieniężnie;teczka pracy tw. (IPN Kr 0032/2629) zawiera jedynie protokół zniszczenia 46 kart z 27 spotkań - co nie oznacza, że spora ich część nie zachowała się w odpisach w innych teczkach;

¹⁷ Wacław Martyniak, ur. 5.03.1936 r. w Zakopanem; w roku 1980 dyżurny ruchu stacji PKP Zakopane; współorganizator a następnie przewodniczący KZ „S”; internowany 13.12.1981 r.; w latach 80-tych inwigilowany w ramach sos „Klin” NS-5418; działacz podziemnych struktur „S”

kontroli operacyjnej.”¹⁸ Kolejny „główny winowajca” - Franciszek Tarczoń - jest już emerytem (dla PZPR i wykonawcy jej woli SB, zapewne niestety!) i też trudno ukarać go dyscyplinarnie.

Warto tutaj przypomnieć, że próbę wyeliminowania Przewodniczącego Komisji Zakładowej „S” W. Martyniaka („człowieka stosunkowo niebezpiecznego” - jak wynika z cytowanego poniżej dokumentu SB) planowano już w 1981 r. W kwietniu tego roku por. Antoni Michalski¹⁹ zasugerował Dyrektorowi RKP w Nowym Sączu awansowanie /!/ Martyniaka na stanowisko zawiadowcy stacji PKP Zakopane.

„Takie „zagranie” może przynieść wiele korzyści, a m.in.:

1. MARTYNIAK jako zwierzchnik służbowy zostanie pozbawiony funkcji w KZ NSZZ „Solidarność” w stacji Zakopane (jako przewodniczący Komisji Zakładowej - jest człowiekiem stosunkowo niebezpiecznym).
2. Będąc zawiadowcą stacji w Zakopanem będzie chciał „pokazać”, że potrafi wzorowo wywiązać się z obowiązków i tym samym popadnie w konflikt z załogą stacji i „Solidarnością”.
3. Pełniąc w/wym. funkcję MARTYNIAK wcześniej czy później (zależnie od sytuacji i potrzeby) „podpadnie” i wtedy będzie podstawa by go dyscyplinarnie ukarać np. przeniesieniem do innej, niewiele znaczącej stacji kolejowej.”²⁰

Wróćmy do roku 1986. Instancje partyjne jednak nalegają – winni muszą zostać zdemaskowani i ukarani! W realiach PRL nie jest to specjalnie trudne. Są przecież: zawiadowca stacji Andrzej Jeleń²¹ i jego zastępca Józef Antolak²². Co prawda luźno związani z inicjatywą ufundowania obrazu, św. Katarzyny, a także kolportowaniem fotokopii tegoż obrazu i „Błogosławieństwa” od Ojca Świętego - ale za to na eksponowanych na stacji PKP stanowiskach. „Jako osoby bezpośrednio odpowiedzialne za Stację PKP nie podjęli żadnych działań zmierzających do [przeciwdziałających] laicyzacji pomieszczeń służbowych. Antolak w tym czasie złożył legitymację partyjną.”²³ Sekretarz POP przy stacji PKP Cz. Zadora (żaden, tw., po prostu lojalny członek PZPR!) informuje chor. Leszka Płachtę, że „... w rozmowie z Sekretarzem potwierdził osobiście Jeleń .../.../.. iż on należy do osób wierzących i praktykujących, więc nic nie widzi w tym, aby na terenie stacji były wywieszane zdjęcia św. Katarzyny.”²⁴

Tempo „załatwienia” sprawy ulega przyspieszeniu. POP formułuje szereg zarzutów w stosunku do zawiadowcy stacji. Przykładowo zacytuję cztery pierwsze:

1. Nie uzgadnianie z POP nagród i awansów.
2. Lekceważenie przez kierownictwo stacji wykonania dekoracji z okazji świąt państwowych.
3. Brak związków zawodowych mimo zaleceń.
4. Zaniedbane pomieszczenia stacyjne, brak zamków w drzwiach, brudne pomieszczenia, parapety okna, brak sprzętu, bałagan w piwnicy mimo posiadania robotników.”²⁵

Na zebraniu 16 grudnia 1986 r. POP jednogłośnie podejmuje uchwałę o cofnięciu rekomendacji partyjnej zawiadowcy. Na marginesie odnotuję, że nie był on członkiem PZPR – jednak jego stanowisko służbowe było w nomenklaturze partyjnej. Działacze partyjni są świadomi faktycznych powodów cofnięcia rekomendacji – w tłumaczeniu ezopowego języka partyjnego na język polski wniosku o zwolnienie z pracy! Oto fragment notatki chor. L. Płachty „W rozmowie Zatora [Zadora] poinformował mnie, iż głównym powodem, dla którego organizacja partyjna podjęła uchwałę o wystąpieniu z wnioskiem do KM PZPR o cofnięcie rekomendacji partyjnej na zajmowanym stanowisku zawiadowcy stacji ob. Jeleniowi jest fakt, iż pozwolił na robienie dekoracji o charakterze religijnym w pomieszczeniach służbowych. Ponadto wiedział on o fakcie zbierania pieniędzy i zamówień na zdjęcia. Powyższe nie znalazło odzwierciedlenia w oficjalnych zarzutach stawianych Jeleniowi z uwagi, iż decydująca większość pracowników stacji należy do osób silnie skleryzowanych.”²⁶

¹⁸ pismo dat. 5.03.1986 r. IPN Kr 033/787 k.19

¹⁹ Antoni Michalski - s. Stanisława, ur. 2.06.1944 r., st. inspektor Wydziału II KW MO w Nowym Sączu; Nota identyfikacyjna OBUiAD Kraków nr 10/06

²⁰ IPN Kr 033/589 k.95

²¹ Andrzej Jeleń – ur. 1.07.1947 r. w Jordanowie; z PKP związany od roku 1975, w latach 1982-87 zawiadowca stacji PKP w Zakopanem;

²² Józef Antolak - ur. 25.02.1939 r. w Rabie Wyżnej; wykształcenie średnie; z PKP związany od 1957 r.,

²³ IPN Kr 033/787 k.28

²⁴ IPN Kr 033/787 k.22

²⁵ IPN Kr 033/787 k.20

²⁶ IPN Kr 033/787 k.22

Podobną uchwałę podjęto w stosunku do z-cy zawiadowcy J. Antolaka. Uzasadnienie „...ob. Antolak złożył legitymację partyjną bez żadnej motywacji.”²⁷

Sprawa zmierza do pomyślnego - dla miłośników panującego PZPR! - zakończenia. Cytat z „Meldunku zakończeniowego” autorstwa chor. Leszka Płachty:

„Na tej podstawie KM PZPR cofnął rekomendacje, a Dyrekcja PDOKP w Krakowie podjęła decyzję o zwolnieniu z pracy z dniem 1 lutego br.

Zmiana na kierowniczych stanowiskach pozwoli na podjęcie działań zmierzających do laicyzacji pomieszczeń służbowych Stacji PKP w Zakopanem. W związku z powyższym postanowiono zakończyć sprawę operacyjnego sprawdzenia krypt. „Katarzyna”, a materiały złożyć w archiwum „Sekcji „C” WZO WUSW w Nowym Sączu.”²⁸

Wspomnę jeszcze, że p. A. Jeleń został przeniesiony do stacji PKP w Białym Dunajcu (później do Chabówki) natomiast p. J. Antolak dostał „propozycję nie do odrzucenia” i zatrudniono go na stanowisku rewizora, (na którym doczekał emerytury).

Pytany o ocenę wydarzeń sprzed ćwierć wieku p. A. Jeleń stwierdza skromnie „...Do dzisiaj, – czyli do zapoznania się z pochodzącymi z IPN materiałami SB – nie kojarzyłem z tym faktu mojego przeniesienia do stacji PKP w Białym Dunajcu. Raczej łączyłem to tylko z działalnością ówczesnego sekretarza POP - Czesława Zadory /zatrudnionego na stanowisku st. rewidenta wagonów/. .../. W ocenie minionych lat daleki jestem od poczucia doznanej krzywdy osobistej. Takie były czasy!”²⁹

Był to rok **1987**. Formalnie zwycięzcą była jeszcze SB. Jakże pozornym było jednak to zwycięstwo w wojnie wypowiedzianej św. Katarzynie! Kolejarska „Solidarność” działała nadal w podziemiu. Oazą wolności była Parafia Miłosierdzia Bożego - której pierwszym proboszczem został ks. Paweł Sukiennik - gdzie nadal funkcjonowało duszpasterstwo dla kolejarzy. W Dniu Patronki rokrocznie odprawiano uroczystą Mszę św. w czasie, której „Błogosławieństwo” od Ojca Św. przekazywano kolejnej grupie pracowników PKP.

4 czerwca 1989 r. stanowi symboliczną datę odrotu od komunizmu, (z jakimi oporami to widzimy do dzisiaj!). Dla zakopiańskich kolejarzy to m.in. możliwość poświęcenia – przechowywanego w ukryciu przez lata **80-te** – **sztandaru ich KZ „Solidarności”**.

Uchwałę o wykonaniu sztandaru podjęła KZ „S” **27.X.1981** r. Wykonawstwa podjęły się siostry: Maria, Bronisława od Jezusa i Maria Imaculata od Ducha Świętego z karmelu pw. Niepokalanego Serca Maryi i św. Józefa. W momencie wprowadzenia stanu wojennego stan zaawansowania wynosił ok. 50%. Decyzję o kontynuowaniu prac podjął (internowany wówczas w Żałężu) Przewodniczący KZ „S” W. Martyniak. Z końcem 1982 r. siostry zakonne obawiając się rewizji prosiły o zabranie i ukrycie gotowego już sztandaru. Tak też uczynił W. Martyniak, a informacją o miejscu ukrycia sztandaru podzielił się jedynie z ks. P. Sukiennikiem, przekazując mu szkic jego lokalizacji.³⁰



²⁷ IPN Kr 033/787 k.21

²⁸ IPN Kr 033/787 k.28

²⁹ relacja A. Jelenia z 29.03.2006 r. – zbiory autora

³⁰ W. Martyniak, K. Zubek „Historia sztandaru Komisji Zakładowej NSZZ „S” przy PKP Zakopane” rkps., zbiory K. Zubek

Uroczystość poświęcenia sztandaru odbyła się w kościele **Miłosierdzia Bożego** 12 listopada 1989 roku.

Obraz św. Katarzyny jest dzisiaj stałym elementem wyposażenia kościoła pw. Miłosierdzia Bożego przy ul. Chramcówki, natomiast „Błogosławieństwo” oraz sztandar „Solidarności” są przechowywane w pomieszczeniach stacji PKP Zakopane.

Św. Katarzyna zwyciężyła!



HYMN

do św. Katarzyny³¹

Święta Katarzyno, dziś kolejarska brać
za Twoją przyczyną
cześć Bogu Stwórcy chce dać
Święta Katarzyno, tyś opiekunką nam
błogosław nasz trud na kolei,
rodzinny i polski ten kraj.

Ref. Módl się za nami, módl się za nami

Święta Katarzyno – Ty wiesz jak wiele zła
wyrządzić może człowiek,
gdy Boga przestanie się bać.

Święta Katarzyno – o łaskę Boga proś
by nasze – polskie dzieci spokojny miały los.

Ref. Módl się za nami, módl się za nami.

Święta Katarzyno – nie pozwól zgubić się,
strzeż wiary w naszych sercach
i uchron nas przed złem.

Święta Katarzyno – te modły – to nas głos,
głos polskich kolejarzy;
ach proś za nami, wciąż proś.

Ref. Módl się za nami, módl się za nami.

Autor: Władysław Skalski - abs. Politechniki Krakowskiej; współorganizator, a następnie Przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w NZPS „Podhale” w Nowym Targu, członek Zarządu Regionu Małopolska, w stanie wojennym internowany, w latach 80-ch działacz struktur podziemnych „S”, 1989-91 r. poseł na Sejm z ramienia Komitetu Obywatelskiego „S”; zajmuje się dokumentowaniem działalności „S” na obszarze Podhala; kontakt e-mailowy: w.skalski@interia.pl

³¹ www.kskp.szczecin.opoka.org.pl